

Ομιλία στον καθεδρικό Ιερό Ναό Αγίας Τριάδος Βιέννης κατά την επέτειο του μαρτυρικού θανάτου, 24 Ιουνίου 2018, του Ρήγα Βελεστινλή και των Συντρόφων του. Δημοσιεύθηκε στην εφημ. *Η ΘΕΣΣΑΛΙΑ*, 23 Ιουνίου 2019.

Δημήτριος Καραμπερόπουλος

Στιγμές του Ρήγα στην Βιέννη

Με αισθήματα χαράς και συγκίνησης συνάμα, βρίσκομαι ενώπιόν σας στην πόλη, την Βιέννη, όπου ο Ρήγας Βελεστινλής ετοίμασε, διοργάνωσε το μεγαλόπνοο στρατηγικό σχέδιο της επανάστασής του για την απόκτηση της πολυπόθητης ελευθερίας των σκλαβωμένων ραγιάδων.

Τριάντα τριών ετών, το 1790, ο Ρήγας έφθανε για πρώτη φορά στην Βιέννη ως γραμματέας και διερμηνέας του τοπάρχου της Βλαχίας Χριστόδουλου Κιρλιάνου που θα αναγορευόταν βαρώνος από τον αυτοκράτορα της Αυστρίας Λεοπόλδο. Είχε προσφέρει υπηρεσίες στα αυστριακά στρατεύματα στην Βλαχία κατά τον εν εξελίξει ακόμη πόλεμο μεταξύ της Αυστρίας και της Οθωμανικής Πύλης.

Μαζί του ο Ρήγας είχε πάρει τα χειρόγραφα των δύο βιβλίων του, που είχε ετοιμάσει, «Σχολείον των ντελικάτων εραστών» και «Φυσικής απάνθισμα». Ευκαιρία τώρα να φροντίσει να τα εκδώσει σε διαφορετικά τυπογραφεία. Και έτσι σε λίγο είδαν το φως της δημοσιότητας. Έκανε την εμφάνισή του στα Ελληνικά Γράμματα το 1790. Ευκαιρία ακόμη του δόθηκε του Ρήγα και συνδέθηκε με τον λόγιο τυπογράφο εκ Ζακύνθου, τον Γεώργιο Βεντότη, ο οποίος μάλιστα του αφιέρωσε ένα επίγραμμα στο βιβλίο «Φυσικής απάνθισμα». Τέτοια εκτίμηση είχε στον Ρήγα. Είχε διακρίνει τον πνευματικό δυναμισμό του. Τον αποκάλεσε «σοφό». Και πράγματι επιβεβαιώθηκε από την εν συνεχεία δημιουργία του Ρήγα.

Ως διερμηνέας του Κιρλιάνου, ο Ρήγας επισκέπτεται τον αυτοκράτορα, τον καγκελάριο Φραγκίσκο, και περιηγείται το διάσημο τότε Νοσοκομείο της Βιέννης. Πηγαίνει στη Βιβλιοθήκη της Βιέννης. Τότε θα συμπλήρωσε τα τελευταία μέρη του «Φυσικής απάνθισμα», από την Γαλλική Εγκυκλοπαιδεία του Ντιντερώ. Ενώ ακόμη τύπωνε το «Φυσικής απάνθισμα» προσθέτει στο τέλος και σελίδες σχετικά με τον ηλεκτρισμό και τον μαγνήτη, σημειώνοντας «*Τα κατωτέρω άρθρα περί μαγνήτου και των λοιπών δεν ήταν έτοιμα δια να προστεθούν εις την τάξιν οπού έπρεπε*». Τα πρόσθεσε μετά, όταν είχε επισκεφθεί τη Βιβλιοθήκη της Βιέννης και κοίταξε την Γαλλική Εγκυκλοπαιδεία, όπως έχει δείξει η σχετική μελέτη μας.

Από την πρώτη επίσκεψη του Ρήγα εδώ στη Βιέννη διαφαίνεται η καλλιτεχνική δημιουργική φύση του. Τέσσερες επισκέψεις στα θέατρα της Βιέννης, δύο φορές τον Ιούλιο του 1790 και άλλες δύο φορές στο Εθνικό θέατρο τον Αύγουστο. Είχε αντιληφθεί ο Ρήγας την δυναμική παιδευτική επίδραση του θεάτρου στους ανθρώπους. Γι' αυτό εξάλλου εξέδωσε και δύο θεατρικά έργα, «Τα Ολύμπια» και την «Βοσκοπούλα των Άλπεων», και επί πλέον στη «Χάρτα» του περιέλαβε στο 7ο φύλλο της και ένα σχέδιο του αρχαίου θεάτρου.

Έντονη γενικά ήταν η ζωή του Ρήγα τότε στην Βιέννη με επισκέψεις στα αυτοκρατορικά γραφεία, τις δεξιώσεις, στα ανάκτορα, στον αρχιδούκα Φραγκίσκο και

τον αυτοκράτορα Λεοπόλδο, στα θέατρα, στα τυπογραφεία, στη Βιβλιοθήκη της Βιέννης.

Για δεύτερη φορά ο Ρήγας Βελεστινλής βρίσκεται στη Βιέννη τον Αύγουστο του 1796. Άφησε την μάνα του, την περιουσία του στο Βουκουρέστι. Είχε πάρει τις αποφάσεις του για την πραγματοποίηση του στρατηγού σχεδίου της επανάστασής του για την αποτίναξη της σκλαβιάς τόσων αιώνων και την απόκτηση της λευτεριάς.

Ωστόσο, η αναχώρησή του δεν έμεινε απαρατήρητη. Ο εκεί αυστριακός πρόξενος Μερκέλιους ειδοποιεί αμέσως τους προϊστάμενούς του στη Βιέννη σχετικά με την αναχώρησή του: *«Σύμφωνα με αξιόπιστες πληροφορίες ένας γραμματέας ονόματι Ρήγας αναχώρησε στις αρχές αυτής της εβδομάδας για να μεταβεί στη Βιέννη με σκοπό να τυπώσει εκεί έναν ελληνικό χάρτη. Αυτός ο Ρήγας είχε στενή γνωριμία με τον εδώ ευρισκόμενο Γάλλο απεσταλμένο Gaudin, πράγμα που ήθελα να αναφέρω στην Εξοχότητά σας».*

Φ θάνει ο Ρήγας στην Βιέννη, στην πόλη με την ανθούσα Ελληνική Κοινότητά της. Σύντομα πλαισιώθηκε από συντρόφους στο μεγαλόπνοο σχέδιό του. Συνδέεται με τους Σιατιστινούς αδελφούς Πούλιου, που εξέδιδαν το ελληνικό έντυπο με τίτλο ΕΦΗΜΕΡΙΣ. Εξάλλου ο Ρήγας ήταν συνδρομητής της. Τους κάνει κοινωνούς στο επαναστατικό του σχέδιο. Εκεί στο τυπογραφείο τους τυπώνονται τα επαναστατικά του έργα.

Φροντίδα σταθερή του Ρήγα ήταν τότε η έκδοση των χαρτών του. Βρίσκει τον ονομαστό χαρακτή Μύλλερ και αμέσως το φθινόπωρο του 1796 τυπώνει την εντυπωσιακή «Επιτεδογραφία της Κωνσταντινουπόλεως» με τους σημαντικούς συμβολισμούς της, και που αποτελεί το πρώτο φύλλο της δωδεκάφυλλης «Χάρτας». Συνεχίζει την έκδοση των υπολοίπων φύλλων καθώς και τους χάρτες της Βλαχίας και Μολδαβίας. Και μέχρι τον Μάιο του 1797 είχε ολοκληρωθεί η έκδοση τους, εντυπωσιάζοντας τους Έλληνες και τους ξένους. Πρώτη φορά είχε τυπωθεί ένας τόσο μεγάλος εντυπωσιακός χάρτης του Βαλκανικού χώρου.

Τα πρώτα τέσσερα φύλλα, ενώ ακόμη τυπώνονταν τα είχε δει ο συγγραφέας Γιόχαν Engel, ο οποίος στο βιβλίο του που εκδόθηκε στην Άλλη την ίδια χρονιά το 1797 παρουσιάζοντας το έργο του Ρήγα παρατηρούσε, *«Πόση ευχαρίστηση μου προξένησε η γνωριμία ενός Θεσσαλού ο οποίος ονομάζεται Ρήγας και τώρα βρίσκεται στη Βιέννη».*

Ομοίως, ο Franz Alter, καθηγητής της ελληνικής γλώσσας στη Βιέννη, που παρακολουθούσε την εκδοτική δραστηριότητα των Ελλήνων και έγραφε σχετικά στο φιλολογικό περιοδικό της Λιψίας, σημείωνε πως στο τυπογραφείο των Μαρκίδων Πούλιου τυπώνεται ο «Νέος Ανάχαρσις» και *«την έκδοσι φροντίζει ένας ικανότατος Θεσσαλός ονόματι Ρήγας καταγόμενος από τας Φεράς, που τώρα ονομάζεται Βελεστίνος, γι' αυτό κι' εκείνος αυτοαποκαλείται Βελεστινλής».*

Το Φθινόπωρο του 1796, ο Ρήγας είχε ολοκληρώσει τη σύνθεση του «Θουρίου» του. Του επαναστατικού παιάνα «Ως πότε παλληκάρια», που άρχιζε να ηλεκτρίζει τους Έλληνες πατριώτες. Διαδίδονταν σε χειρόγραφη μορφή. Τον τραγουδούσαν οι Έλληνες στις συγκεντρώσεις τους και στα συμπόσιά τους, δημιουργώντας τα ανάλογα συναισθήματα. Στα ανακριτικά έγγραφα του Λεγράν έχει γραφεί πως στο σπίτι του Αργέντη, όπου γευμάτιζε ο Ρήγας μαζί με τους Συντρόφους του, μετά το γεύμα τραγούδαγε τον «Θούριο» χορεύοντας γύρω από το τραπέζι. Συγκινητική στιγμή. Οι καημοί, οι πόθοι για λευτεριά να συνοδεύονται από τον χορό. Να τους ωθεί ο Θούριος στη απόφασή τους για την επανάσταση.

Και οι άλλοι σύντροφοι τραγούδαγαν τον Θούριο «Ως πότε παλληκάρια». Ο φοιτητής της ιατρικής από την Κοζάνη Γεώργιος Σακελλάριος είχε αντιγράψει τον

«Θούριο» καθώς και ο Γεώργιος Τουρούντζιας από τη Σιάτιστα και τον τραγούδαγαν με τους άλλους Έλληνες φοιτητές. Το άκουσμα του Θουρίου θα ήταν και στις συναντήσεις των Ελλήνων ακόμη και στην ελληνική Ταβέρνα. Θα δάκρυζαν από τη συγκίνηση και θα εγκαρδιώνονταν, για την απόφασή τους να κατέβουν στην Ελλάδα για την αποτίναξη της σκλαβιάς.

Διαποτισμένος ο Ρήγας από την δημοκρατία των αρχαίων Αθηνών, τη δημοκρατική διοίκηση των Ελληνικών Κοινοτήτων του Πηλίου καθώς και από το δημοκρατικό σύνταγμα της Γαλλικής Επανάστασης, σκέφτεται για το τρόπο διοικήσεως του απελευθερωμένου μετά την επανάστασή του, ελληνικού και βαλκανικού χώρου. Θέλει την δημοκρατική και όχι την απολυταρχική διοίκηση. Ζητά από τον Κορωνιό να του στείλει το αντίτυπο του Γαλλικού δημοκρατικού συντάγματος του 1793, γιατί ο Γάλλος φίλος του στο Βουκουρέστι, ο πρόξενος Γκωντίν, του είχε δώσει το αντίτυπο του συντάγματος του 1795. Κάθεται και το μεταφράζει και προσθέτει αρκετά δικά του στοιχεία. Μάλιστα, ο Σύντροφός του Φίλιππος Πέτροβιτς στην ανάκρισή του ανέφερε στην αυστριακή αστυνομία πως σε μια επίσκεψή του στο σπίτι του Ρήγα τον είδε να μεταφράζει το Γαλλικό Σύνταγμα.

Τέσσερα μόλις χρόνια μετά το γαλλικό Σύνταγμα, ο Ρήγας προσφέρει το πρώτο Δημοκρατικό Σύνταγμα του Ελληνικού και του Βαλκανικού χώρου. Κάτι που δεν έχει κατάλληλα αξιοποιηθεί.

Ο Ρήγας είχε καλή επικοινωνιακή τακτική. Γνωρίστηκε με τον καθηγητή του πανεπιστημίου του Φράιμπουργκ Ernst Munch και όπως ο ίδιος γράφει στο βιβλίο του, ο Ρήγας του πρόσφερε τη δωδεκάφυλλη χάρτα της Ελλάδος, που είχε εκδώσει, καθώς και μια μικρή προσωπογραφία του, που είχε τυπωμένη. Θα άξιζε τον κόπο να γίνονταν μια διερεύνηση μήπως υπάρχουν στα αρχεία σχετικά κατάλοιπα του καθηγητού Munch.

Επίσης, γνωρίστηκε ακόμη και με τον καθηγητή, διευθυντή του Νοσοκομείου της Βιέννης, αρχίατρο της Αυλής και φιλέλληνα Πήτερ Frank. Σε αυτόν ο Ρήγας οδήγησε τον ασθενούντα σύντροφό του Χριστόφορο Περραιβό, στον οποίο ο Φρανγκ συνέστησε μετά τη θεραπεία να αποδώσει, όταν επιστρέψει στην Ελλάδα, τους χαιρετισμούς του στον τάφο του πατέρα της Ιατρικής Ιπποκράτη, που βρίσκεται στην Λάρισα, σύμφωνα με την πρώτη γνωστοποίηση του τάφου, που του έγινε από τον Ρήγα στον «Νέο Ανάχαρσι». Αν υπάρχει το Αρχείο του καθηγητή Φράνκ ίσως να βρίσκεται κάτι σχετικό.

Επισκέπτεται ο Ρήγας το Αυτοκρατορικό Μουσείο. Ερευνά και διαλέγει τα ανάλογα νομίσματα για τις πόλεις της Χάρτα του, θέλοντας να δείξει το μεγαλείο της αρχαίας Ελλάδας, τη δύναμη των προγόνων. Να ενισχύσει την εθνική τους μνήμη, την αυτοσυνειδησία τους. Εκεί στο Αυτοκρατορικό Μουσείο εντόπισε ακόμη και την προσωπογραφία του Μεγάλου Αλεξάνδρου, που ήταν χαραγμένη πάνω σε μια κόκκινη πέτρα αγάθου με παραστάσεις από τους θριάμβους του Μ. Αλεξάνδρου και των στρατηγών του. Την τύπωσε και έδωσε στους σκλαβωμένους Έλληνες τον Μέγα Αλέξανδρο ως πρότυπο ανδρείας, αγωνιστικότητας και αποφασιστικότητας.

Για τις εκδόσεις του, ο Ρήγας έπαιρνε κάθε φορά άδεια εκτυπώσεως από τον λογοκρίτη της αυστριακής αστυνομίας. Κατόρθωνε ωστόσο να αποκρύπτει τους πραγματικούς του σκοπούς. Όμως δεν θα ήταν δυνατόν να τον παραπλανήσει, όταν θέλησε να εκδώσει τα επαναστατικά του κείμενα, την επαναστατική Προκήρυξη, τα Δίκαια του ανθρώπου, το Σύνταγμα και τον επαναστατικό παιάνα Θούριος. Γνώριζε πως δεν θα του έδινε την άδεια. Και επί πλέον θα αποκαλύπτονταν το επαναστατικό του σχέδιο. Γι' αυτό και τα τύπωσε παράνομα. Δυο μερόνυχτα παρέμεινε μέσα στο τυπογραφείο των Αδελφών Πούλιου με τους τρεις αυστριακούς εργάτες του τυπογραφείου, που δεν γνώριζαν ελληνικά. Και υπό την καθοδήγησή του τυπώθηκαν

κρυφά τα επαναστατικά αυτά κείμενα. Μάλιστα, ο ένας αυστριακός βοηθός του τυπογραφείου κράτησε κρυφά ένα αντίτυπο της Προκήρυξης του Ρήγα, και το παρουσίασε στην Αστυνομία κατά την ανάκριση.

Και στη συνέχεια με μυστικότητα και συνωμοτικότητα ο Ρήγας προσπαθούσε να διαδώσει στον κύκλο των Ελλήνων τον Θούριο και την Επαναστατική Προκήρυξη. Ο Σύντροφος του Ρήγα, ο Γεώργιος Τουρουντζια από τη Σιάτιστα, στην ανάκριση ανέφερε ότι κατά τη συνάντησή τους στην μικρή πλατεία της Βιέννης Fischhof, στην παλιά πόλη, του έδωσε κρυφά το επαναστατικό έντυπο: «...ομολογεί ότι ο Ρήγας περί τον Οκτώβριον του παρελθόντος έτους, ενέβαλε ποτέ εις την χείρα του ημέραν τινα εν τω Fischhof αντίτυπον της εντύπου προκηρύξεως». Παρόμοια και ο άλλος σύντροφος και συμμάρτυρας του Ρήγα, ο Ιωάννης Εμμανουήλ, φοιτητής της Ιατρικής, στην ανάκρισή του ανέφερε ότι ο Ρήγας του έδωσε κρυφά τρία αντίτυπα της Προκηρύξεως στο καφενείο του Σάϊδλ.

Και λίγο πριν ο Ρήγας αναχωρήσει από την Βιέννη, ίσως κατά τον αποχαιρετισμό τους, έδωσε στον Αργέντη δύο αντίτυπα της Ελληνικής Προκηρύξεως. Κι' αυτός στο σπίτι του την ανέγνωσε στους άλλους συντρόφους. Συγκινήθηκαν, ευχαριστήθηκαν με το επαναστατικό περιεχόμενο και με την ελπίδα της πατρίδος τη λευτεριά.

Σίγουρος ο Ρήγας για τον εαυτόν του και τις συνωμοτικές τους ικανότητες, αποκρύπτοντας τους πραγματικούς του σκοπούς, πηγαίνει στις Αυστριακές αρχές και παίρνει διαβατήριο για την μετάβασή του στην Ελλάδα, μέσω της Τεργέστης. Τέλειος συνωμότης ο Ρήγας. Η τόσο καλά οργανωμένη αυστριακή αστυνομία δεν είχε αντιληφθεί το παραμικρό, αν και ήταν υπό παρακολούθηση. Αποδεικνύεται η δυναμική της προσωπικότητας του Ρήγα.

Αρχές Δεκεμβρίου του 1797 ο Ρήγας ετοιμάζεται για την μετάβασή του στην Ελλάδα. Ήθελε να ξεκινήσει την εφαρμογή του στρατηγικού σχεδίου της επανάστασής του. Σε κιβώτια έβαλε τους χάρτες, τις εικόνες του Μεγάλου Αλεξάνδρου, τα βιβλία του. Παράλληλα ετοιμάζει και τα προσωπικά του είδη για το ταξίδι. Βλέπουμε εδώ τον ανθρώπινο Ρήγα. Τα είχε καταγράψει η αυστριακή αστυνομία κατά τη σύλληψή του: ένα μελανοδοχείο και πέννες, τρία ξυραφάκια, ένα μικρό δοχείο με αλάτι και πιπέρι, μαχαίρι μαζί με πηρούνι, ψαλίδι, κτένα, ένα πορτοφόλι με κλωστή, ματογυάλια, δύο κομπολόγια, πιστόλι, μάχαιρα ανατολίτικη, ένα ζεύγος παλαιών υποδημάτων, ένα ζεύγος δισακίων, ένα δοχείο ύδατος όπως το χρησιμοποιούν οι Έλληνες, ένα μαξιλάρι, μία ελαιογραφία προσωπογραφίας του καθώς και μία μικρότερη, καρφίτσες, δέκα αντίτυπα της Καινής Διαθήκης και τρία πνευστά όργανα.

Και τέλος σε άλλες συνθήκες πλέον, ο Ρήγας για τρίτη φορά βρίσκεται στη Βιέννη, από τον Απρίλιο μέχρι τις αρχές του Μαΐου του 1798. Τώρα είναι σιδηροδέσμιος, με σίδερα στα πόδια και στα χέρια. Πάλι ανακρίσεις μέχρι που οριστικά αποφασίστηκε η παράδοσή του μαζί με τους άλλους επτά Συντρόφους του, που ήταν Οθωμανοί υπήκοοι. Θυσιάστηκαν στην διπλωματική σκακιέρα. Παραδόθηκαν στον πασά του Βελιγραδίου. Και μετά το φιρμάνι που ήρθε από την Κωνσταντινούπολη τέτοιες μέρες του Ιουνίου του 1798, πριν από 220 χρόνια, στραγγαλίστηκαν στον πύργο Νεμπόιζα του

Βελιγραδίου, πιστός ο Ρήγας και οι σύντροφοί του στην προσταγή του «Θουρίου» του, «Κάλλιο ναι μιας ώρας ελεύθερη ζωή, παρά σαράντα χρόνια σκλαβιά και φυλακή».

Στον ιστορικό Ναό του αγίου Γεωργίου Βιέννης ο Δρ. Δημ. Καραμπερόπουλος κατά την επέτειο του μαρτυρικού θανάτου του Ρήγα Βελεστινλή και των Συντρόφων του, 24 Ιουνίου 2018, αναπτύσσει το στρατηγικό σχέδιο της επανάστασης του Ρήγα.

Βιέννη 24 Ιουνίου 2018, στον Ιερό Ναό Αγίας Τριάδος Αρχιερατικό Μνημόσυνο για τον Ρήγα Βελεστινλή υπό του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Αυστρίας κ. Αρσενίου.